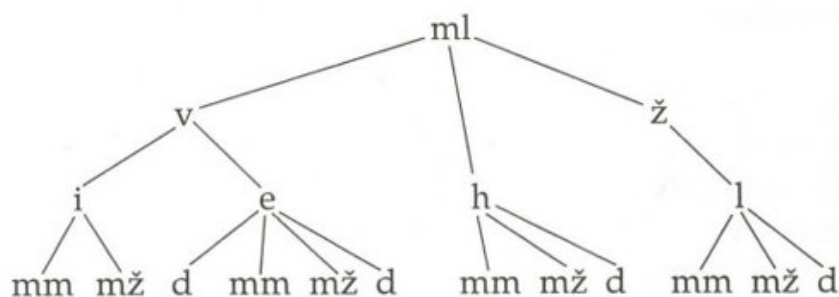

Jiří Fiala

Z POLOLIDOVÉ MILOSTNÉ LYRIKY NÁRODNÍHO OBROZENÍ

Diference mezi českou milostnou veršovanou (písňovou) lyrikou umělou, pololidovou a lidovou jsou sice dosti zřetelné, ale kramářskými tisky se šíří během 18. a první poloviny 19. století lyrická veršovaná produkce bez rozdílu proveniencie. Stejně tak se setkáváme s umělou, pololidovou a lidovou milostnou lyrikou v rukopisných sbornících, popř. i v ústní tradici. Pokusili jsme se ve studii *Umělá milostná lyrika ve starších kramářských tiscích o rozčlenění této lyriky na lyriku vážnou (v), idylickou (i) a elegickou (e), a na lyriku žertovnou (ž), humoristicko-satirickou (h) a lascivní (l)*. Z formálního hlediska v těchto skladbách zcela převažuje ich-forma, přičemž můžeme rozlišovat monologické skladby mužské (mm) a ženské (mž) a skladby dialogické (d) mezi mužem a ženou. Každou monologickou skladbu tak lze opatřit čtyřmi třídícími znaky a předpokládat dvanáct možných modelových typů (ne všechny typy jsou ovšem v excerpovaném materiálu doloženy konkrétními skladbami):

V citované studii jsme rovněž poukázali na několik alamodových, tj. nepochybně umělých písní, obsažených v kramářských tiscích vzniklých během 18. století,¹ zejména na milostnou píseň *Měla jsem holoubka v truhle zavřeného* (doloženou kramářským tiskem, v rukopisných zpěvníčcích a doposud setrvávající v lidové písňové tradici). Pestrý provenienční

¹ Viz Jiří Fiala, *Umělá milostná lyrika ve starších kramářských tiscích*, *Studia Bohemica V, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Philologica* 59-1989, Praha 1989, s. 33-46.

i žánrový obraz veršované tvorby poloviny 18. století poskytuje např. písňový sborník mlynáře Antonína Francla, jinak Sýkory, z roku 1768,² obsahující celkem 58 skladeb, přičemž písní, jež lze považovat za skutečně lidové, je jen jedenáct. Francl zapisoval i skladby postavené na erotických dvojsmyslech, jakou je např. Píseň nová o myslivcích s incipitem Vímt' já jeden krásný stromek (parafráze známé pololidové písně Vímt' já jeden krásný zámek) – lascivní mužský monolog o sedmi strofách (7x8a7b8c7b8d7e8f7e), z nichž ocitujeme čtyři:

Půjdu já tam ještě
a vezmu svoji flintu,
tenkrát ty se, žežuličko,
tenkrát ty se dobře braň,
až budu zbraň natahovat,
ani ji neuhlídáš,
ona není příliš dlouhá,
však ji brzičko poznáš.

Kunštovně je udělaná,
je tak docela celá,
nevím, abys, žežuličko,
kdy takovou viděla,
šaft,³ ten je jako hlaveň,
nemálo bude tlustší,
kohoutek nedává ohně,
ani jiskry nejmenší.

Kohoutek je nedaleko,
tejká se ty patroly,
pánvička se sama vytře,
nepotřeba bavlny,
patrontáš visí při šiftu
zavázaná v pytlíčku,
ta se hned sama zatřese
na každou žežuličku.

² Knihovna Národního muzea v Praze, sign. TVE 45. Edici písňového sborníku mlynáře Antonína Francla, jinak Sýkory, pořídila v rámci své diplomové práce Miluše Horníková (Rukopisné sbírky lidových písní, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci 1983; práci vedl autor tohoto příspěvku).

³ Pažba (z něm. Schaft).

Jak vystřelí, nic nebouchne,
ani žádnej neuslyší,
jenom to tak drobet šoustne,
jako když běhají myši,
do smrti ji nezabije,
ještě se dlouho hejbá,
však ono jich na tisíce
tak zastřeleno bejvá.⁴

Jak hojná byla obdobná písňová produkce, těžko dnes soudit, ale pověstná sbírka Jana Jeníka rytíře z Bratřic⁵ naznačuje, že mravnostním sítem, jímž obrozenští sběratelé prosévali své sběry lidové (a zlidovělé pololidové) písňové produkce, propadaly jen písně odpovídající konvencím označovaným zpravidla jako viktoriánské. Zdá se však, že erotická otevřenost a hravost, jak ji známe z rokoka, a vůbec sexuální nevázanost – libertinství (šířená především z předrevoluční Francie) – přestaly být od konce 18. století společensky únosné ve vysokých i středních sociálních vrstvách. Vztáhneme-li výše uvedené schéma i na pololidovou milostnou lyriku produkovanou během národního obrození, ubývá tedy s prosazováním sexuálních tabu v první polovině 19. století žertovných lascivních skladeb.

V dalším výkladu se soustředíme na pololidové milostné písňové skladby šířené kramářskými tisky (nesyžetové kramářské písně s milostnými motivy). Jejich autoři se podle Bohuslava Beneše soustřeďují „na subjektivní prožitky, na zdůraznění emocí a na vytvoření nové estetické skutečnosti, viděné ze zorného úhlu jednotlivce, čímž vzniká jistý druh subjektivní lyriky. Poměrně často se však i v písních s převahou lyriky setkáváme s různými drobnými epizodami nebo přikomponovanými autorovými komentáři v závěru písní, přičemž i tyto složky jsou součástí lyrického líčení skutečnosti. Můžeme tedy v těchto případech hovořit o objektivní lyrice.“⁶ Citový život chápou autoři kramářských milostných skladeb primitivně, libují si v nadsazeném popisu pocitů a duševních stavů, postavy a vztahy mezi nimi jsou schematické. Bohuslav Beneš soudí, že se kramářské tisky s nesyžetovými skladbami prodávaly na trzích bez demonstrace děje na obrazové tabuli.⁷

⁴ Tamtéž, s. 56–57.

⁵ Jan Jeník rytíř z Bratřic, *Písně starodávné lidu obecného českého, namnoze nezbedné a pohoršlivé* (ed. Karel Dvořák), Praha 1989.

⁶ Bohuslav Beneš, *Světská kramářská píseň*, Brno 1970, s. 76. Autor zjišťuje (tamtéž, s. 86), že v klasických sbírkách lidových písní je asi 30 % písní s milostnou tematikou, zatímco v kramářských tiscích, které zkoumal, jich bylo jen 12 %.

⁷ Týž, *Příspěvek k poetice českých kramářských písní II. Lyrické písně*, *Český lid* 54, 1967, s. 69.

Pokusíme se nyní přehlédnout kramářskou milostnou lyriku⁸ podle výrazněji zastoupených motivů. Počáteční fází milostného vztahu je seznámení chlapce a děvčete; neobvyklý způsob námluv popisuje Nová píseň mládencům a pannám (Pod hradeckým mostem jsou rybičky, 25x10a10a), vytištěná v Pardubicích roku 1796 (u Ignáce Václava Dekrta?). V idylickém mužském monologu (s reprodukovánými dialogy) hrdina sděluje:

Za tím mostem je pěkná trávička,
kterou žala moje Andulička.

Já jsem koukal z mostu dolu na ni,
hodil sem do trávy na ni psaní.

Ona ho hned zdvihla, přečtla celé,
bylo její srdce hned veselé.

„Který jest ten pisák, ať jde dolů,
sedneme na trávník oba spolu.

Chci já ho s radostí sama znáti,
nebude se mi tu tak stejskati.“

Jak jsem k té panence jen přistoupil,
hned sem si mé srdce s ní potěšil.⁹

Motivicky navazujícím typem kramářských milostných písní jsou idylické mužské (ženské) monology opěvující přednosti milenky (milence). Zpěv mládencům a pannám na světlo vydaný v Litomyšli roku 1816 (u Václava Vojtěcha Turečka?, Žádný nevěří, jak mě to těší, 13x10a10a6b6b5a) postihuje příkladné chování dívky Dorotky najmě při tanci ve vesnické hospodě:

Když je muzika v naší vesnici
a sejdou se tam mnozí chasníci,

⁸ Zdrojem analyzovaných textů je příloha diplomové práce Jany Hulíkové Milostné motivy v pololidových veršovaných skladbách (83 stran strojopisu). Diplomová práce byla obhájena na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci roku 1984 a je uložena v Archivu Univerzity Palackého. Vedoucím diplomové práce byl autor tohoto příspěvku. Příloha diplomové práce Pololidové veršované skladby s milostnými motivy (288 stran strojopisu) obsahuje 68 relevantních skladeb, jež nebyly publikovány v dosavadních antologiích kramářských písní.

⁹ Knihovna Národního muzea v Praze (dále KNM), sign. P 100/1. Viz J. Hulíková, c. d., příloha Pololidové veršované skladby s milostnými motivy, s. 42–43.

jak já tam s ní přijdu,
hned tu má od lidu
první lavici.

Jak jen nejprve vstanu od stola
a s svou Dorotkou vstoupím do kola,
každý se vyhýbá,
na Dorotku dívá,
neb jest jak střela.

Když ji pak jinší chce k tanci vzíti,
ona se mne ptá, zdáš s ním má jíti.
Jak řeknu: „Ano, jdi!“,
hned se zaškaredí,
jde, však s nechutí.

Hned ke mně běží, jak hrát přestanou
a napominá s ostrou domluvou:
„Já již více nechci
s jiným jíti k tanci,
jedině s tebou!“

Já jí dám za to hezkou hubičku,
řkouc: „Nehněvej se, můj šocrličku!“¹⁰
Zčerstva se obrátí,
tři čtyry mi vrátí:
„Tu máš, Honzíčku!“¹¹

Milostný ideál představovaly pro autory i konzumenty kramářské milostné lyriky dívky chudé, pracovitě, ctnostné, zbožné a věrné až za hrob:

Pro svět je chudá,
pro mě bohatá,
ctnostná, pobožná,
Mariánka zlatá.

Práce se žádné
těžké nebojí,

¹⁰ Z něm. Schatzerl, deminutivum k Schatz – poklad.

¹¹ J. Hulíková, c. d., s. 47–48. Muzeum Dvůr Králové n. L., sign. 373–49.

taková panna
za mnoho stojí.¹²

Ideál milence prezentuje ženský monolog publikovaný R. Smetanou a B. Václavkem v Českých písních kramářských, ale soudě podle dikce skladby (impresum je omezeno jen na místo tisku – V Praze, datace chybí) jedná se o výtvor snad až z konce 19. století.¹³

V idylické monologické skladbě nazvané [Světská píseň] mládencům a pannám (Ach, mé drahé v světě potěšení, 15x10a10a6b6b)¹⁴ přichází mladík pod okénko své milé a voláním ji probudí ze spánku, načež se rozvine milostný dialog; dívčiny repliky jsou věrně reprodukovány:

Ještě jednou volám: „Má Pepičko,
jenom se ozvi, nespíš-li, hrdličko,
a hned mně otevřítí,
jen pár slov promluvití!“

Tu procítla z toho spaní,
uslyšela mé stálé volání,
z postele vyskočila
a ke mně promluvila:

„Vítám tebe, můj drahý Toníčku,
usnula jsem jen malou chvíličku
a měla jsem sen právě,
můj Toníčku, o tobě.“

Mládenec je nato vpuštěn do dívčiny komůrky, milenci se usadí „na modré postylce“ a vroucně rozprávějí „o lásce“.

K formě milostného dialogu dospívají kramářští skladatelé tak, že v jedné skladbě spojí monolog mládence a na něj reagující monolog děvčete (případně v obráceném pořadí), nebo se osoby dialogu střídají zpravidla po strofách. Tak je tomu v žertovné skladbě dochované v neúplném tisku (6x8a6b8c6b8d6e8f6e), z níž ocitujeme první dvě strofy:

„Ach, můj zlatý Pepičku,
já jich něco prosím,

¹² Milovník panenské ušlechtilosti (Já mám děvčátko, 11x5a5b5c5b5d5e5f5e, impresum V Praze). Krajské vlastivědné muzeum (dále KVM) Hradec Králové, sign. E–P 541. Viz J. Hulíková, c. d., s. 50.

¹³ Viz Robert Smetana – Bedřich Václavek, České písně kramářské, Praha 1949, s. 114.

¹⁴ KVM Hradec Králové, sign. E–P 150. J. Hulíková, c. d., s. 76–79.

udělají mně košíček,
který ráda nosím.
Udělají mně takový
hezký boubelatý,
aby z něj vykoukal
klůček kudernatý.“

„Já bych jim ho udělal,
měli by z něj radost,
ale že jen jich šetřím,
jejich krásnou mladost.“
„Nešetři mladosti,
udělaj ho předci,
aby lidé viděli,
že jich nosím v srdci.“¹⁵

Neméně než kramářské milostné písně idylické – a spíše více – byly během národního obrození oblíbeny milostné skladby elegické, konvenující všeobecné dobové zálibě v sentimentu, „plačtivosti“. Konvolut kramářských tisků uložených dnes v muzeu ve Dvoře Králové nad Labem¹⁶ je z takových milostných lamentací sestaven převážnou měrou. Nalezneme zde mj. mužský monolog s incipitem O, srdce nejfalešnější (7x8a7b8c7b8d7e8f7d), zřejmě velice oblíbený, protože citovaný incipit často figuruje u jiných skladeb jako nápěvový odkaz:

O, srdce nejfalešnější,
co jsi na mně zradilo,
žes mne střelou jedovatou
na mém srdci ranilo?
Já umírám a omdlévám,
podvodná milovnice,
od tvé falše jsem zamordován,
nešťastná podvodnice.

Na oko jsi se stavěla,
jak bys mne sežrat chtěla,
když jsem od tebe odešel,
na jiné ses věšela.

¹⁵ Tamtéž, s. 114. KVM Hradec Králové, sign. E–P 2.

¹⁶ Sign. 373–8.

Všecko jsi pověděla,
v čem jsem se svěřil tobě,
to, klamavá milovnice,
dobře rozmysli sobě!¹⁷

Na mužskou faleš a nevěru si naopak stěžují ženské elegické monology, jakým je např. Nová píseň (Jen dost malé zvědění, incipit V Jihlavě. Ripp-lův tisk a sklad, tj. mezi lety 1831–1860, kdy v Jihlavě působila tiskárna Jana Rippla; 8x7a7a6b7c7c6b8d7e7f7f6d):

Jen dost malé zvědění
chtěla bych mít mínění
tvého, amante můj,
mně se zdá, tvoje oči
že se po jinších točí,
ach, nebe politůj!
Copak sem ti ublížila,
že mne tak nenávidíš,
prves chodil každý den,
nyní jednou za tejdén,
snad se za mě stydíš.

Přijdu-li, kde ty sedíš,
škaredě na mě hledíš
a mě nepřivítáš,
meč v srdci svém ucítím,
kdykoli tě natrefím,
že jiné objímáš.
Tak mám býti odplacená
za moje ctné panenství?
Přisahal jsi mě vzíti
a se mnou přistoupiti
v počestné manželství.¹⁸

Nejdojemněji však elegická nota zaznívá v lamentaci nad smrtí milenky či milence, jakou je např. Nová píseň aneb Odměna za věrnou lásku (Má panenka v rakvi leží, 17x8a8a8b8b6c6c, impresum V Litomyšli 1812):

¹⁷ J. Hulíková, c. d., s. 120.

¹⁸ Tamtéž, s. 153–154. KVM Hradec Králové, sign. E–P 545.

Má panenka v rakvi leží,
mé srdečko po ní touží,
že jest byla vždy upřímná,
proto mé srdce ranila,
smutné jest, truchlivé,
to, má milá, pro tebe.¹⁹

Humoristicko-satirické, nebo dokonce lascivní skladby jsou v excerpuvaném materiálu málo zastoupeny. Je to např. Nová píseň mládencům a pannám (Poslechněte, páni, 12x6a6a8b6a):

Poslechněte, páni,
něco pro zasmání,
co vám nového zazpívám
o tom namlouvání.

Zvláště, milý děvčata,
jakou moc má láska,
že zavádí za soumraku
do háje Vašíčka.

Anča jméno její,
hoši všecko vědí,
jak jest celá zfanfrněná
po tom namlouvání.²⁰

Dobového antisemitismu využívá Nová píseň pro legrací na světlo vystavená (Ach, lidé, poslechněte, 12x6a6b6a6b8c6d4e6d, impresum Vytištěná v Uherské Skalici), komický monolog Žida zamilovaného do křesťanského děvčete:

Vyzdvíhla sukničku,
aj vaj thanana,
já viděl nožičku,
aj vaj thananana,
vajmír²¹ nového vám povím,
hned jsem byl blázničku,

¹⁹ J. Hulíková, c. d., s. 63. Muzeum Dvůr Králové n. L., sign. 373–46.

²⁰ J. Hulíková, c. d., s. 80. KVM Hradec Králové, sign. E–P 21.

²¹ Z něm. bei mir – u mne.

aj vaj, aj vaj,
hned jsem byl blázničku.

[...]

Já pravil: „Kchačenko,
aj vaj thananana,
můj zlatý milenku,
aj vaj thananana,
já vám dám turecký šátku
neb sleský plátenko,
aj vaj, aj vaj,
neb sleský plátenko.“

Za ruku mne vzala,
aj vaj thananana,
venku mne vyvedla,
aj vaj thananana,
„Pakuj se, prašivý Žide!“,
a dveře zavřela,
aj vaj, aj vaj,
a dveře zavřela.²²

Specifickou formu komického dialogu reprezentuje Nová píseň mládcům a pannám k zpěvu milovníkům a obveselení vydaná, v němž na veršované milostné výlevy navazují ironické prozaické komentáře (15x5a5b5c5b):

Vímť já o jednom
veselém místě,
potkalo mne tam
děvčátko čisté.

Prosím tě, bratře, kde jest to?
Pověz mně.

Jest pěkné tváři,
chodí po modě,
tělo má bílé
a oči modré.

²² J. Hulíková, c. d., s. 184–185. KVM Hradec Králové, sign. E–P 117.

Myslím, že má tváre jak dešky od slabikáře
a bílá jest jako koš o svatém Jakubě.

Taky mě řekla,
jestli mám času,
abych tam přišel
pro trochu špásu.

Nu, nu, aby nebylo ze špásu: uva, uva!²³

Specifickou kompoziční formou uplatňovanou v humoristicko-satirické pololidové veršované tvorbě jsou tzv. abecedy. Kompozice těchto skladeb je postavena na enumeraci vlastních jmen nebo povolání v abecedním pořádku; bývají tak líčeny drobné milostné příběhy, které exponuje apostrofa publika (monolog skladatele či skladatelky písně) a uzavírá je zobecnující didaxe. Příkladem takového postupu může být *Nová píseň mládencům a pannám pro obveselení mysle vydaná* (12x8a7b8c7b8d8d7e7e, impresum V Praze):

Poslechněte mě, mládenci,
jenom malou chvíličku,
a to všem k obveselení
tuto novou písničku.
Zazpívám vám abecedu,
a to jenom jistou pravdu,
že jsou mnozí furianti,
můžem se jim vysmáti.

Antoníček, ten je hezkej
a má šmidravé oči,
po děvčatech pořád kouká,
žádnou neuvidí předci.
Pozadu je celej hezkej,
jenže má hrbek maličkej,
očima pořád mrká,
každej s ním jenom strká.

Bartoniček, ten je chytrý
tak jako v lese liška,
má trošičku nohu křivou,
všechno všudy vyšoustá.

²³ J. Hulíková, c. d., s. 179. KVM Hradec Králové, sign. E-P 41.

Chce mít předce hezkou pannu,
třeba měl zadek na stranu,
dělá se přitom chytřej,
by přišel k panně hezkej.²⁴

Doposud citované skladby se věnovaly vztahům mileneckým, v kramářské produkci jsou však zastoupeny i výtvořiny inspirované manželským svazkem, a to častěji než v tvorbě lidové. Podle B. Beneše je ve sbírkách, které pro ten účel analyzoval, poměr pololidových manželských písní k písním lidovým s touž tematikou 5 % : 2 %.²⁵ Humorně-satirické skladby především před manželstvím varují a chválí svobodný stav (Nová píseň o svobodném stavu, všem pannám a mládencům pro ukřácení času opět vydaná, 7x8a7b8c7b8d7e8f7f, impresum Vytištěná v Pardubicích).²⁶ Skladby, v nichž je tematika manželství stěžejní, lze rozčlenit do dvou skupin. První skupinu představují humoristicko-satirické mužské monology o zlých manželkách – náleží k nim Světská píseň mládencům a pannám na příklad vydaná (22x8a7b8c7b, impresum V Chrudimi u vdovy Košinový, tj. u Františky Košinové mezi lety 1848–1856):

Jak jsem se smutný oženil,
jak kdyby mi hlavu stál,
i Pán Bůh dopustil,
zlou opici jsem dostal.

Ona je tak závistivá,
že kor nic nepřeje,
sama se napije,
na mne si nespomene.

Když ráno z postele vstane,
vodu, ručník musím nýst,
když přijdu blízko postele,
klobouk z hlavy musím vzít.

Reciproční ženský monolog, koncipovaný jako lamentace děvčete provdávšího se za obstarlého bohatého vdovce, obsahuje Kratochvilná píseň pro mládence a panny o starém mláďenci (12x7a7a7b7b7c7c), vytištěná u Aloise Landfrasa v Jindřichově Hradci roku 1857:

²⁴ J. Hulíková, c. d., s. 219–220. KVM Hradec Králové, sign. E–P 35.

²⁵ B. Beneš, c. d., s. 70

²⁶ J. Hulíková, c. d., s. 239–243. KNM Praha, sign. A 271/2, 475/42.

Spodky z něho padají,
držet se mu nechtějí,
vyzábly co starý kohout,
ve dne v noci chrchlá,
já bych se zlostí ztuchla!

Do roku ošedivěl
jak osel ošklivej,
chci-li si k němu přisednout,
okolo krku obejmout,
hučí jak starý medvěd,
je studený jako led.

Já mu držím lékaře,
jestli mu snad pomůže,
by dostal delšího ducha,
neb jen porád těžce dýchá,
v posteli se mně válí,
jako by byl bez vlády.²⁷

Skladby lascivní, „kramářská pornografie“, byly zřejmě naprosto ojedinělé. V excerpovaném materiálu byla zjištěna toliko jediná lascivní skladba s titulem *Nová píseň pro mládence a panny na světlo vydaná* (7x6a5b6c5b8d8d5e5b, impresum V Praze). Na monolog děvčete navazuje zde monolog mládence, skladbu uzavírá sloka „autorská“ a ironicky míněná didaxe. Skladba využívá lidového erotického symbolu pro pohlavní styk – „orání políčka“ (citujeme in extenso):

1.
Já nešťastná panna,
co jsem myslela,
že jsem své políčko
vorat nedala?
Jak dlouho leží ouhorem,
musí na něj s dobrým pluhem,
kdo by mě zvorat,
ráda bych byla.

²⁷ Cit. podle J. Fiala, *Sociální motivy v českých pololidových veršovaných skladbách* (Dissertace k získání vědecké hodnosti kandidáta věd o umění). Příloha *Příkladné písně*, sv. 1. Olomouc 1982, s. 141. V první strofě, kterou zde citujeme, chybí 4. verš.

2.

Mý políčko leží
při pěkný vlaze,
kdo ho vorat bude,
bude mu blaze.
Kdo chce moje pole vorat,
musí umět študýrovat,
jináč ho nezvorá
než s ostrým pluhem.

3.

Mý políčko leží
pod pěkným vrškem,
ten, kdo ho chce vorat,
musí s chytrouškem.
Voráčkovi vorat blaze,
když políčko je při vlaze,
když on na něj vjede,
ono se směje.

4.

Tříkrát si políčko
kolem objedu,
jestli se mně líbí,
na něj si vjedu.
Voráč musí kopat, vorat,
a já musím študýrovat,
přitom ještě hezkou pannu
sobě namlouvat.

5.

Když jsem pole zvorat,
taky budu sít,
když jsem pole zalil,
taky budu žít.
Když jsem požal, taky svážu,
mý panence ještě zkážu,
má-li jaký ouhor,
vorat pojedu.

6.

Tu píseň skládala
to jedna panna,

která svoje pole
vorat nechala.
Když pole zasetý je,
tu ona se hned raduje,
že dobrý užitek
z něj míti bude.

7.

Tak, všecky panenky,
na to spomeňte,
své políčko dobře
vorat nechejte!
Když dobře zavorat necháte,
taky to dobře poznáte,
že dobrý užitek
z něj mít budete.
Konec.²⁸

Závěrem:

Pololidová veršovaná milostná lyrika (šířená především kramářskými tisky) představuje koncem 18. století a během první poloviny století následujícího, tj. v období českého národního obrození, poměrně bohatou produkci, tematicky i formálně rozrůzněnou. Ovlivňovala jak lidovou milostnou lyriku (pololidová milostná lyrika koexistovala v lidovém zpěvním repertoáru s písněmi lidové provenience, zkrácené verze pololidových skladeb zlidověly), tak i ohlasovou tvorbu umělou. Nepochybně by si tyto skladby zasloužily, aby byly dnešnímu čtenáři zpřístupněny v dostatečně reprezentativním knižním výboru, který by tak umožnil vnímat milostnou lyriku národního obrození komplexně, tj. jak lyriku artistní, tak lyriku pololidovou a (tehdy již značně petrifikovanou) písňovou lyriku lidové provenience.

Jiří Fiala
Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Olomouc

²⁸ J. Hulíková, c. d., s. 117–119. KVM Hradec Králové, sign. E–P 11. Na první straně čtyřlístého tisku skladby je dřevorez bez rámečku zobrazující ženu stojící u keře; žena jednou rukou drží plachetku se zrním, kterou má uvázanu okolo pasu, druhou rukou žena rozsévá obilí.